**Rolul evaluării în proiectarea
curriculară a instruirii
Role of evaluation in curricular
projection of instruiry**

**Cristina Lașcu, doctorandă,
UPS „Ion Creangă”, Chișinău**

ORCID: 0000-0002-4466-3768

CZU: 371.26

Rezumat

Eficiența procesului de învățământ este dependent de o proiectare pedagogică riguroasă, de alegerea și de folosirea celor mai adecvate strategii de predare-învățare și de aplicarea unui sistem de *evaluare* corect. În acest articol prezint epistemele evaluării, demonstrând că aceasta constituie un moment esențial în demersul didactic, fiind un factor important în buna funcționare a procesului de învățământ. Evaluarea este necesară la începutul activității didactice, pe parcursul acesteia, dar și la sfârșit, întrucât ea permite identificarea dificultăților întâmpinate de elevi în învățare și determinarea nivelului de pregătire al elevilor la disciplina predată, în comparație cu așteptările profesorului și cu cerințele curriculumului.

Cuvinte-cheie: evaluare, funcțiile evaluării, etape ale evaluării, forme de evaluare, metode de evaluare.

Abstract

The efficiency of the educational process is dependent on rigorous pedagogical

design, the choice and use of the most appropriate teaching-learning strategies and the application of a correct evaluation system. In this article we presented the epistem of the evaluation, demonstrating that this represents an essential moment in the teaching process, being an important factor in the proper functioning of the educational process. Evaluation is necessary at the beginning of the teaching activity, during it, but also at the end, as it allows to identify the difficulties encountered by the students in learning and to determine the level of preparation of the pupils in the discipline taught, compared to the expectations of the teacher and the requirements of the curriculum.

Keywords: evaluation, evaluationfunctions, evaluation stages, evaluation forms, evaluation methods.

Procesul de învățământ reprezintă o interacțiune dinamică dintre trei elemente: *predare*, *învățare* și *evaluare*. Mult timp, evaluarea a fost considerată doar o metodă de învățământ de control și apreciere a cunoștințelor la anumite intervale de timp – semestrial, anual sau final. Astăzi, ea este considerată și un act didactic complex, integrat întregului proces de învățământ, în cadrul căruia acționează *principiul feedbackului*. Deci, alături de predare și învățare, evaluarea

reprezintă o componentă operațională fundamentală a procesului de învățământ.

Una dintre definițiile complexe ale evaluării îi aparține lui Ioan Bontaș: „Evaluarea este actul didactic complex, integrat întregului proces de învățământ, și care asigură evidențierea atât a cantității cunoștințelor dobândite, cât și a calității lor, care prevede valoarea (nivelul, performanțele și eficiența) acestora la un moment dat – în mod curent, periodic și final, oferind soluții de perfecționare a actului de predare-învățare” [1, p. 252].

În lucrarea „Evaluarea – componentă esențială a procesului instructiv-educativ”, Mihai Tănase menționează că „La *nivel de macrosistem*, evaluarea reprezintă un subsistem al procesului de învățământ, prin care se măsoară și se apreciază eficiența acesteia, respectiv nivelul de atingere a finalităților educaționale prestabilite. La acest nivel, evaluarea își exercită funcția de feedback global, sistemic și furnizează informații utile pentru stabilirea eficienței procesului și sistemului de învățământ și pentru fundamentarea deciziilor de politică educațională.

La *nivel de microsistem*, al activităților instructiv-educative concrete, evaluarea are ca scop cunoașterea randamentului școlar, respectiv a raportului dintre performanțele realizate și

demonstrate de elevi și performanțele anticipate și proiectate de cadrul didactic. Și la acest nivel, evaluarea și autoevaluarea își exercită funcția de feedback secvențial” [9, p. 7].

În această ordine de idei, evaluarea îndeplinește atât funcții pedagogice, cât și sociale, întrucât, pe de o parte, evaluarea oferă informații referitoare la relațiile dintre componentele interne ale procesului educațional, în special la cele dintre profesor și elev (cunoscând performanțele elevilor, putem aprecia dacă activitățile proiectate și-au atins scopul), pe de altă parte, analiza rezultatelor școlare oferă societății posibilitatea să se pronunțe asupra învățământului ca subsistem, să confirme sau să infirme acumularea de către cei instruiți a cunoștințelor și abilităților necesare pentru o activitate social-utilă.

Din perspectiva proiectării curriculare a instruirii, evaluarea își propune să obțină și să valorifice informații referitoare la mai multe aspecte: prestația elevilor, prestația cadrului didactic, obținerea de informații despre programul educativ și despre curriculumul educațional, adoptarea de decizii referitoare la viitoarele demersuri educaționale etc.; deci evaluarea îndeplinește mai multe funcții.

Referindu-se la *funcțiile evaluării*, Vasile Chiș determină rolul acestora pentru profesor și pentru elev:

- *funcția constatativă* a evaluării, pentru profesor, este un indicator de bază al gradului de optimizare a predării și învățării, iar pentru elev, este aprecierea nivelului de pregătire atins și raportarea rezultatelor la cerințele profesorului;
- *funcția diagnostică*, raportată la perspectiva cadrului didactic, înlesnește evidențierea și interpretarea lacunelor existente în pregătirea elevilor și determină cauzele acestora, iar din perspectiva elevului, această funcție se prezintă ca interpretare a rezultatelor în termenii capacităților proprii și optimizarea autoevaluării;
- *funcția prognostică* se manifestă, pe de o parte, ca anticipare a progresiei elevilor și reconsiderare a strategiilor didactice, pe de altă parte, ca evaluare a șanselor și optimizare a stilului de muncă, dozare a efortului depus de elev;
- *funcția motivațională*, pentru profesor, este un indiciu al organizării evaluării în funcție de performanțele elevilor, iar pentru elev este un indiciu al necesității stimulării sau diminuării efortului depus în funcție de dinamica rezultatelor.

Astfel, „evaluarea didactică este, în principal, prilejul introspecției de sine, ca educator și pedagog, apoi o provocare sistematică la cunoașterea elevului și, în

sinteză, un program de concertare a întregului câmp de influențe instructiv-educative” [3, p. 203].

Desigur, realizarea acestor funcții este determinată de *strategiile de evaluare*, care trebuie concepute astfel încât să solicite elevilor eforturi intelectuale și practic-acționale și să îi ajute să se dezvolte și să se modeleze în plan cognitiv, psihomotor și afectiv-motivațional. Or, „proiectarea curriculumului pe competențe, formarea și dezvoltarea acestora implică strategii adecvate de evaluare a performanței, adică a produselor, comportamentelor și a altor manifestări observabile, care dau dovadă de prezența acelor competențe” [5, p. 79].

Structura actului evaluativ este analizată în viziune sistemică și cuprinde următoarele trei etape interdependente:

- *verificarea* (presupune colectarea de informații referitoare la nivelul performanțelor școlare ale elevilor, respectiv la cunoștințele, abilitățile, capacitățile, competențele, comportamentele și atitudinile acestora, prin aplicarea unui ansamblu de strategii, metode, tehnici, procedee și instrumente);
- *măsurarea*, sau *aprecierea* (reprezintă acțiunea de interpretare și apreciere a performanțelor elevilor prin raportarea lor la indicatori de

performanță, la sisteme de referință, la standarde de performanță, la sisteme de criterii de evaluare);

- *notarea*, sau *decizia* (presupune emiterea unor judecăți de valoare asupra rezultatelor și adoptării deciziei, luate ca urmare a asocierii rezultatelor cu scări de notare și acordării de note sau calificative școlare).

Etalonul la care se raportează evaluarea este curriculumul, care precizează volumul de cunoștințe, priceperi și deprinderi intelectuale și practice pe care elevii trebuie să le aibă. Dacă prin apreciere „se stabilește *valoarea* rezultatelor școlare, precum și a procesului de învățare” [7, p. 74], atunci notarea asigură baza obiectivă a evaluării și reprezintă *cuantificarea* volumului și calității cunoștințelor teoretice și practice dobândite de elev.

În literatura psihopedagogică sunt identificate mai multe *forme de evaluare*, clasificate după diferite criterii:

- după cantitatea de informație verificată;
- după criteriul obiectivității în notare;
- după sistemul de referință privind emiterea judecăților de valoare asupra rezultatelor evaluate;
- după agenții evaluării;
- după momentul în care se realizează.

Tradițional, formele de bază ale evaluării se delimitează anume după acest din urmă criteriu: *evaluarea inițială* (predictivă), *evaluarea formativă* (continuă) și *evaluarea sumativă* (finală).

Evaluarea inițială este binevenită la început de an școlar/semestru/unitate de învățare, pentru a determina gradul de formare la elevi a pre-achizițiilor necesare studierii cu succes a noii unități de învățare. Această evaluare este „impusă de necesitatea anticipării procesului de formare prin cunoașterea pregătirii anterioare a elevilor, a nevoilor de învățare, precum și crearea premiselor necesare pentru asimilarea noilor conținuturi” [4, p. 69]. Ea nu are rol de control, iar rezultatele se valorifică în scopul eficientizării procesului ulterior de predare-învățare-evaluare. Această formă de evaluare poate fi atât instrumentală (în baza unor instrumente de evaluare elaborate), cât și non-instrumentală.

Evaluarea formativă se proiectează și se realizează, de regulă, pe parcursul procesului didactic. Secvențe de evaluare formativă putem insera în orice moment al lecției, în funcție de obiectivele/competențele urmărite. Ea oferă profesorului posibilitatea de a se raporta la obiectivele curriculumului, de a urmări progresul elevilor și de a interveni imediat, pentru aplicarea în timp optim a

unor măsuri corective, care să modifice rezultatele elevilor în sensul dorit. Este un tip de evaluare ritmică, în baza unui feedback continuu, care generează relații de cooperare între profesor și elev. Se raportează la unitățile de competență și la unitățile de conținut parcurse în perioada vizată. Este instrumentală și se realizează în bază de produse ale învățării recomandate.

Acest tip de evaluare are câteva caracteristici esențiale: este o evaluare criterială, bazată pe obiectivele învățării; intervine în timpul fiecărei sarcini reprezentative de învățare; informează elevul și profesorul asupra gradului de stăpânire a obiectivelor; permite profesorului și elevului să determine dacă acesta din urmă posedă achizițiile necesare pentru a aborda sarcina următoare într-un ansamblu secvențial; are ca scop să îndrume elevul să surmonteze dificultățile de învățare; este internă procesului de învățare, fiind centrată mai mult pe cel ce învață decât pe produsul finit [7, p. 216].

Astfel, „evaluarea formatoare este mult mai eficientă, pentru că vine din propria inițiativă a celui care învață, acesta implicându-se în realizarea unor materiale cu scop evaluativ, sporindu-și în același timp capacitățile de autoevaluare. Pentru aceasta, este necesar ca profesorul să dețină o serie de tehnici prin care să-i

învețe pe elevi să învețe, modalități prin care elevul să se simtă activ și să-și poată evalua propriile activități. Evaluarea formatoare are rol de reglare și autoreglare a activităților, cu sprijinul ambilor parteneri ai acțiunii educaționale, având un caracter interactiv” [6, p. 239].

În esență, evaluarea formativă trebuie să asigure pregătirea elevilor pentru evaluarea sumativă, la finele parcursului de învățare.

Evaluarea sumativă se proiectează și se realizează la finele unui parcurs de învățare semnificativ: semestru, an școlar. Ea se raportează la unitățile de competență și la unitățile de conținut proiectate pentru semestrul dat, respectiv – la finalitățile stipulate la sfârșitul clasei date. Este instrumentală și se realizează în bază de produse școlare recomandate, prin conceperea unor subiecte care să acopere întreaga arie tematică abordată. Evaluarea sumativă este „modul de evaluare dinamică a rezultatelor școlare, ce se realizează, preponderant, prin verificări punctuale pe parcursul programului, încheiate printr-o evaluare globală, de bilanț” [8, p. 128].

Evaluarea sumativă se concentrează mai ales asupra elementelor de permanență ale aplicării unor cunoștințe de bază, ale demonstrării unor abilități importante dobândite de elevi într-o perioadă mai

lungă de instruire. Caracterul ameliorativ al evaluării sumative este relativ redus, efectele resimțindu-se după o perioadă mai îndelungată – de regulă, pentru seriile viitoare de elevi.

Teoria și practica pedagogică acreditează o gamă largă de *metode de evaluare*. Acestea se pot grupa în două mari categorii:

- metode tradiționale de evaluare (orale, scrise, practice), care au primit această denumire datorită consacrării în timp și utilizării lor frecvente în practica didactică;
- metode complementare de evaluare (observarea curentă, eșantionarea activității, referatul, proiectul, portofoliul), care sunt mai recente, au un pronunțat rol formativ și o mare capacitate de motivare a angajării elevilor în activitățile de învățare.

Așadar, evaluarea este un factor important în buna funcționare a procesului de învățământ. Evaluarea este necesară la începutul activității didactice, pe parcursul acesteia, dar și la sfârșit, întrucât ea permite identificarea dificultăților întâmpinate de elevi în învățare și determinarea nivelului de pregătire a elevilor la disciplina predată, în comparație cu așteptările profesorului și cu cerințele curriculumului.

Bibliografie

1. BONTAȘ, Ioan. Tratat de pedagogie, ediția a VI-a, revăzută și adăugită. București: ALL, 2008.
2. CERGHIT, Ioan et al. Prelegeri pedagogice. Iași: Polirom, 2001.
3. CHIȘ, Vasile. Activitatea profesorului între curriculum și evaluare. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2001.
4. CUCOȘ, Constantin. Teoria și metodologia evaluării. Iași: Polirom, 2008.
5. Ghid de implementare a Curriculumului la Limba și literatura română pentru clasele gimnaziale (versiunea 21 iulie 2019). http://www.columna.org.md/libro/curriculum/2019/rom_gh_1_2019.pdf (vizitat la 20.10.2020).
6. OPREA, Crenguța L. Strategii didactice interactive. București: EDP, 2007.
7. POTOLEA, Dan, MANOLESCU, Marin. Teoria și practica evaluării educaționale. București: Meteor Press, 2005.
8. RADU, Ion T. Evaluarea în procesul didactic. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2007.
9. TĂNASE, Mihai. Evaluarea – componentă esențială a procesului instructiv-educativ. Brașov, 2011.
<https://tanaseexpert.files.wordpress.com/2011/11/evaluarea-componenta-esentiala-a-procesului-instructiv-educativ1.pdf> (vizitat la 21.10.2020).